RELIGIO és NEVELÉS.

KATH. EGYHÁZI FOLYÓIRAT.

BUDAPESTEN, JAN. 25. **7.** UJ FOLYAM. 1844.

Megjelenik e' lap hetenkint egy-egy iven kétszer, csütörtök- és vasárnapon. Az előfizetési dij értte 's a' hetenkint egyszer megjelenni szokott ‚Egyházi literaturai lap'-ért együtt, postán 5 frt, helyben 4 frt p. Előfizethetni a' cs. k. postahivataloknál, ugy a' szerkesztőségnél is, Budán, a' krisztinavárosi Kalmárfy-házban, 's Pesten Hartleben' könyvkereskedésében, a' váczi utszában.

TARTALOM: Hazánk' sz. koronája és annak eredete. III. Pauer János. — Egyházi tudósitások. — Hirfüzér.

Hazánk' sz. koronája, és annak eredete.

III.

(Constantin a' koronát nem küldhette, 's az nem csalhatatlanul görög mü.)

Még több olly állitás is van az „uj nézet"-ből általunk fölhozott okokban, mellyekre szükség volna megjegyzést tenni; de mivel H. ur azokról „viszonegyesitési stadiumai"-ban bővebben szólni igérkezik, hol talán megkisértendi majd azok' összeillesztését és valóságát is bebizonyitani, mi azokat, kivánsága szerint „béketüréssel" elvárandjuk; 's itt a' fönebbi állitások közül mindenekelőtt csak arra kivánunk megjegyzést tenni, mi az egész kérdés' sarkalatát teszi, tudnillik: valljon jelen koronánk lehet-e Porphyrogenitus Constantin' adománya? mint Hetényi ur állitja. Erre is okaink' halmazából csak egyetlen-egyet hozandunk föl; a' többit azon esetre tartván fön magunknak, ha majd a' „viszonegyesitési stadium"-okat olvasni szerencsénk leszen. Reméljük azonban, hogy az általunk ezennel fölhozandó egyetlen-egy ok, e' kérdésre nézve minden utóbbi fáradozástól minket is fölment; de az olvasóban is minden utóbbi fejtegetés utáni vágyat kielégitend.

A' keleti birodalom Constantin névvel több császárt számlálván, megkülönböztetés' okáért a' történetirók őket személyes tulajdonaikról, vagy egyéb nevezetességeikről kölcsönzött névvel szokták illetni. Igy volt a' keleti birodalomnak Constantin császárja melléknév nélkül; voltak Constantinok, „magnus, monomachus, copronymus, tyrannus, ducas, pogonatus" melléknevekkel. Igy neveztetett egyik különösen biboros Constantinnak. Ezen Constantin, atyjának, bölcs Leonak **911**-ben történt halála után, Sándor bátyja' védnöksége alatt uralkodott; de bátyja tizenhárom hónap mulva (**912**. jun. 7-dikén) meghalálozván, utána a' császárságra mint hét évü gyermek lépett, 's kiskoruságában egy ideig Zoe anyjával országlott. Utóbb Romanus Lecapenus, Constantinnak ipa kapcsolta magát hozzá; és ez két fiát is uralkodó-társakká fölvevén, Constantint lenézni kezdette, miért ez Lecapenustól 's ennek fiatiól minden módon megszabadulni kivánt. Romanus **944**-ben tulajdon fiai által számkivetésbe küldetvén, Constantin alkalmat vett ipának egész családját az uralkodó székből kizárni, 's igy magánosan még tizenöt évig vitte a' kormányt. Meghalt **959**. nov. 9-ikén, életének **54**-ik évében, mikép ezt Curopalates, Cedrenus, Zonaras görög, és átalában a' történetirók egyértelmüleg állitják [1]). Ezen Constantinnak rövid életrajzát azért adók; mert ő az, kitől II. ur jelen koronánkat, és pedig olly határozottan származtatja, hogy bátran mondaná, mikép az Romából nem is „kerülhetett," (ebben is védokot keresvén amaz állitása' gyámolitására, hogy magyar ősegyházunk más volt, mint az igaz romai kath. egyház) és hogy önállása' jeleül biboros Constantin küldé Geizának, a' kettős kereszttel együtt. — Mindeddig tehát nem tudta a' magyar, kinek mondjon forró hálát legdrágább kincseért, mellyet, — hozzá buzgón ragaszkodva, állandóul nagy figyelemmel őriz, 's mellyet gr. Reway, hazánk' koronájáról irt munkájában, szent, angyali, apostoli koronának, mennyei csillagnak, 's a' nemzet' legnagyobb ékességének nevez [2]), 's a' mellyel meg nem koronázott főket a' nemzet törvényes fejedelminek elismerni soha nem akarta. Mindeddig azt sem tudta a' magyar, milly jelentőség végett küldetett az egykor, 's most H. az, ki a' kérdés fölött uj derüt támaszt! Illy fölfödözés, ha sikerül, nemzeti hálára méltó! — De lássuk, mint sikerült az neki, 's ha valljon kiállja-e állitása a' probát?

Geiza vezérnek atyja, Takson, földi pályáját **972**-

[1]) Petavius. Rationarium Temp. T. I. p. **421**. Venetiis **1758**. — Becker. Weltgesch. IV. Th. S. **201**. Berlin **1829**. — Pölitz. Weltgesch. II. Th. S. **376**. — Allg. Weltgesch. in Englischen herausgegeben von Guthrie und Gray; übersetzt v. Ritter. **14**. Bd. S. **133**. Brünn, **1786**. 'stb.

[2]) Rewa. De S. Corona. Viennae **1652**. Praef.

ben végzé, mikép történetiróink átalánosan állitják [3]). Geiza husz éves lehetett, midőn atyja' halála után a' fejedelmi széket elfoglalta [4]); megkereszteltetett, mint Katona legvalószinübben állitja, 977-ben [5]). A' pannonhalmi kolostort pedig épiteni halála előtt egy évvel 996-ban kezdé [6]). — Geiza vezér' életéből itt vannak ama' vonások, 's meghatározott időszakok, mellyek az érdeklett kérdésre nézve, ha küldött-e Constantin neki koronát? iránytüül szolgálnak, minthogy Hetényi ur azt mondá, hogy Constantin előtt „Geiza herczeg érdemes volt e' megtiszteltetésre, mert a' magyarok' megtéritésének felette nehéz elkezdését csakugyan tőle, és nejétől nem lehet megtagadni," és hogy Pannonhalmán kolostort kezdett épiteni; miért „Geizának ezen érdemeire van már czélozás azon apostoli kettős kereszt által, melly a' koronán levő képén emlitett fejedelemnek, ennek jobb kezében szemlelhető; valószinüvé tétetvén ez által, hogy ő volt az első apostoli fejedelme honunknak; és az apostoli kereszt is a' koronával együtt nem Romából, hanem Bizanczból került, az önálló egyházkormány jeleül." 'stb. (‚Prot. lap.' 1843. 40. sz.) Tehát csakugyan biboros Constantin küldött Geizának koronát? és pedig azon érdemiért, mert a' magyarok' megtéritésében nejével együtt buzgón munkálkodott, 's még Pannonhalmán kolostort is épittetett; 's ezeket biboros Constantin mind tudván, „az apostoli kettős kereszt által" Geizának ezen érdemire czélozott? — Ezek szerint már most a' dolog' velejére jövünk, csak vessük egybe Constantin', és Geizának korát.

Biboros Constantin meghalt 959-ben. Geiza pedig atyja' halála után uralkodni kezdett 972-ben; tehát Constantin' halála után 13 évre; Geiza megkereszteltetett 977-ben; tehát Constantin' halála után 18 évre; Geiza a' pannonhalmi kolostort épiteni kezdé 996-ban, tehát Constantin' halála után 36 évre. — Harminczhat évig sirjában porhad már Constantin, és mégis H. ur azt mondja, hogy ő küld apostoli keresztet 's koronát Geizának! az önálló egyházkormány' jeleül, mert érdemes volt előtte a' magyarok' megtéritése, 's a' pannonhalmi kolostor' épitése miatt!! — Valóban, hogy ha H. ur e' tárgyat romai 's hierarchiai szempontból és ellenszenvből nem tekinti, ennyire nem sülyedt volna...

Őszintén megvalljuk, hogy a' dolog' illy kimenetelét nem várva, az eredmény' látásán némi kellemetlen érzés fogta el keblünket, ollyanféle, melly a' szivben átalában embertársunk' tévedésén, azon ohajtással párosulva szokott támadni: vajha ne történt volna! Ohajtók, vajha illy kevés türelemre mutató állitások, korunkban, a' tudományos téren ne sarjadzanának. Elgondolók, milly mélyen gyökerezettnek kell az előitéletnek lenni, melly csupán azon okból, mivel e' tárgy Romával, 's a' kath. egyház' látható fejével némi érintkezésben van, illy állitást képes előidézni; ellenben milly parányinak az illyféle előitéleteket eloszlató módok és eszközök utáni vágynak, még olly férfiak' részéről is, kik magokról bátran mondani szeretik, hogy előttük „misem drágább az igazságnál" (‚Prot. lap' 40. sz. 482. l.) 's kath. iróknak olly leczkét adnak, mit magok legkevésbbé tartva szem előtt, a' legtávolabb elütő történeti kérdéseket is romai 's hierarchiai szempontból tekintik. Mi azonban itt H. urnak ezen chronologia elleni iszonyu tévedését, először magunkban menteni kezdők. Gondoltuk, talán más Constantint értett, talán azt, ki Zimisces után Basillal, tehát az előbbinél később uralkodott; de mentegetésünknek helye itt nincs. Mikép egykor ama' hős, elégeté háta mögött a' hajókat, hogy övéinek a' hátrálhatásra még csak reményök se lehessen: ugy H. ur is maga előtt a' menekülhetésre minden rést elzárt. Ott áll őrül Hierotheus, ott Ducas Mihály (jobban III. Mihály.) császár, bizonyságul, hogy csakugyan a' tulajdonkép biborosnak nevezett Constantint értette; de ott áll még letörülhetlenül ugyane' császárnak kora is meghatározva: „uralkodván 911—963;" (‚Prot. lap.' 40. sz. 483. l.) csakhogy minden nyomon hiba és tévedés [7]). Ismét azt mondjuk tehát: kár volt H. urnak a' hazánk' koronáját illető kérdést romai 's hierarchiai szempontból tekinteni, sőt abban még védokot is keresni arra, hogy magyar ősegyházunk más volt, mint az igaz romai kath. egyház, mert egyébkint nem hiszszük, hogy ennyire sülyedt volna. Kár volt ugyane' czikkében (482. l.) a' kath. irók' igazságszeretetét mintegy kétségbe vonva mondani, hogy nála „misem drágább az igazságnál;" mert az illy állitások'

[3]) Katona. Hist. Crit. Ducum p. 498. — Timon. Imago antiquae Hung. p. 406. Horváth Mihály. Magyarok története 25. l. Pápán, 1842. 'stb. 'stb.

[4]) Fessler. Die Gesch. der Ung. I. Th. S. 316. — Igy Timon, Pray, Katona, Cornides, Virág 'stb.

[5]) Katona. Hist. Crit. Ducum. p. 561. — Timon ez esetet kevéssel előbbre teszi, (Imago Ant. Hung. p. 373.) Mások pedig megkereszteltetését élte' utolsó éveiben (994.) történtek állitják.

[6]) Katona. Hist. Crit. Ducum. p. 659.

[7]) 963-ban már Constantinnak fia, 's a' császárságban közvetlen utódja, Romanus is, három évi uralkodása után, meghalt; (L. Petavius, Becker, Pölitz. 'stb.), és igy H. ur Constantin' életét három évvel meghosszabbitja; Romanusnak pedig a' bizanczi császárok' sorában uralkodásra időt nem enged, minthogy 963-ban már Nicephorus Phocas ült az uralkodói széken.

olvasásakor a' valódi igazság-barát méltán elszomorodva kérdi: mit, hát még az illy nézet 's állitás is az igazságosak közé soroltatik! és ha még ez is világosság, ugy millyen akkor maga a' sötétség!?

Illykép történetileg 's időszaki számitás szerint ki van H. ur' állitásának alaptalansága mutatva, miszerint az általa fölhordott okok, 's illetőleg Geiza' érdemei' következtében, biboros Constantin bizanczi császár, sz. István atyjának koronát nemcsak hogy nem küldött, de nem is küldhetett; minthogy Geiza' uralkodási idejénél jóval előbb meghalt; hacsak ujolag vitatni nem akarja, hogy ez végrendeletileg történt. És igy a' főállitás meg levén döntve, egyenesen áttérhetnénk azon kérdés' tárgyalására: sz. koronánk honnét származott tehát? 's mellyek azon történeti bizonyitványok, mellyeknél fogva H. ur uj nézetét fölállitotta? De mivel ő a' III. pont alatt nyilván mondá, hogy jelen koronánk Romából még azért sem „kerülhetett, mert ez csalhatatlanul görög mű, és rajta a' pápai diszjelek nincsenek;" a' VI. pont alatt pedig fölhozván egy, I. Károly' korabeli oklevélből idézetet, felőle azt mondja: hogy állitása mellett az „legnagyobb erősség;" („Prot. lap.' 40. sz. 483. l.) ezekre még néhány észrevételt szükségesnek véltünk tenni: nehogy azok érintetlenül elmellőztetvén, azon véleményre szolgáljanak okul, mintha bennök csakugyan valamelly erősség lappangna.

Ha koronánk egészen, csalhatatlanul görög mü volna is, — a' mi pedig, mint alább kitetszik, nem az, — de ha csalhatatlanul görög mü volna is, H. urnak még is tulzó amaz állitása, hogy ezen oknál fogva az Romából nem „kerülhetett." 'S miért nem kerülhetett volna, habár egészen görög mü volna is?

Ha példaul valaki jelesebb ezüstmüveseink közül valamelly görög alaku korona' készitésével most megbizatnék, 's e' végből elébe, mihez-tartás végett minta is adatnék, a' korona elkészülvén, mondhatnók-e felőle, hogy az nálunk nem készülhetetett, 's Magyarországból nem kerülhetett; mert az csalhatatlanul görög mü, rajta görög betük és alakok vannak, magyar jegy vagy diszjel pedig nincsen. Nem mindegy-e a' müvésznek görög vagy deák idomu betüket 's alakot vésni? Innét, ha koronánk csalhatatlanul görög mü volna, helyesen a' lehetőséget ki nem zárhatni, hogy az Romából, melly a' müvészetnek minden időben szorgos ápolója volt, nem kerülhetett volna, mert egyébkint azt is szükség volna állitani, hogy a' számtalan görög emlékéknek, templomok- és szobroknak, mellyek Romában, vagy szerte a' világon léteznek, 's görög fölirást, vagy alakot viselnek, Görögországból mostani helyökre átszállitva, vagyis mintegy átröpitve kellett volna lenniek. — De ha Romában nem készült volna is, a' számos történetiró' bizonyitványai' ellenében, helyesen nem lehet állitani, hogy koronánk, mint H. ur mondja, Romából nem is „kerülhetett." Nem küldöttek-e a' keleti császárok, de egyéb fejedelmek is sz. Péter, mint Krisztus' helytartója, 's az utódok' iránti tiszteletük' 's hódolatuk' jeleül Romába koronát, 's egyéb kir. ajándékokat? Hiszen Chlodvig franczia királyról maga H. ur fölhozza, hogy Anastasius keleti császártól gyöngyökkel ékesitett arany koronát kapván, ő Romába szinte gyöngyökkel kirakott koronát küldött. — Ugyanezen ajándokról Anastasius bibliothecarius sz. Hormisdas pápa' életében emlékezvén, tovább folytatólag ezeket mondja: „Sub cujus (Hormisdae) Episcopatu multa vasa aurea vel argentea venerunt de Graecia ... scyphum aureum circumdatum regno (koronával) ... Haec omnia a Justino Augusto orthodoxo votorum gratia oblata sunt." Ugyanezt irja III. Benedek pápa' életében a' szászok' királyáról, hogy az Romába menvén, sz. Péternek tiszta aranyból koronát vitt[8]). Baronius pedig Basil görög császárról jegyzé föl, hogy Romába különféle kir. ajándékokat küldött. 'S ez időszakonkint igy történt. Hogy pedig a' romai pápáktól szokásuk volt a' herczegeknek, 's népek' vezéreinek koronát kérni, számos adatok, mellyekről utóbb emlékezendünk, bizonyitják. Miért nem kerülhetett volna tehát görög alaku korona is Romából, minthogy az emlitettekből szinte küldhettek azoknak ajándokul a' pápák. Akármint tekintjük tehát a' dolgot, H. urnak tulzó volt amaz állitása, hogy koronánk Romából még csak nem is kerülhetett; habár meg engednők is neki, hogy az csalhatatlanul görög mü volna. De hogy nem csalhatatlanul görög mü, mikép H. ur állitja, ezennel látni fogjuk.

A' kik e' tárgyról a' mult század' egész hanyatlásaig irván, állitották, hogy sz. koronánk egészen görög mü, ámbár véleményök' kimondásában, Schwartzot, 's egy-kettőt kivéve — H. urnál óvakodóbbak voltak; de ha állitották volna is, hogy sz. koronánk csalhatatlanul görög mü, tévedésöket menteni lehetne, mert mindeddig annak tökéletes rajzával 's pontos és részletes leirásával nem birtunk. A' mit gr. Reway koronaőr a' tizenhetedik században adott, az kimeritő nem volt; valamint azok sem, mik utóbb származának; minthogy a' nemzet, legnagyobb kincsének tekintve a' koronát, a' hozzáférhetés' szabadságát törvényczikk által is szorosan korlátozni kivánta. A' kik tehát, mondom, e' kérdés felől még a' mult században irtak, azok' tévedé-

[8]) Anast. Bibl. n. 85. p. 92. ed. Rom. Franc. Blanch.

sét, habár koronánkat egészen csalhatlan görög münek állitották volna is, menteni lehetne; de H. urat, és még Buday E'saiást, és még egy-két prot. történetirót, kik most is, miután e' kérdés tisztába hozatott, folyton állitani meg nem szünnek, hogy koronánk Romából csak azért sem „kerülhetett," mert az csalhatatlanul görög mü, — az illy történetirókat, kik elkallott állitásokat, a' tudományos haladásban sokakra nézve akadályozókat, csupa előitéletből fölelevenitni szeretnek, — az illy történetirókat menteni semmikép sem lehet. És ha még a' mondott férfiak' részéről is, némelly történeti kérdés' tárgyalásában a' hiv előadás csak addig terjed, mig az Romával és a' pápával némi érintkezésbe nem jön, ugy a' történeti igazságot nagy része az olvasó-közönségnek derü-fényben soha nem fogja látni; de tudományos kifejlődésünknek is szüntelen akadály leszen elébe gördítve. —De hogy többet ne mondjunk, mint a' mit bebizonyitani képesek vagyunk, tekintsük közelebbről a' dolgot.

A' széles tudományu 's fáradhatlan munkáju férfiu Koller József pécsi kanonok és prépost, **1792**-ben Leopold-Sándor cs. kir. főherczegtől, országunknak ekkor nádorától, gr. Keglevich József, és gr. Nádasdy Mihály korona-őrök' hatalmas közbevetésök által kieszközlötte, hogy a' koronát, királyi pálczát, arany almát, palástot és kardot lerajzoltathassa; mit megnyervén Koller, Lippert János hires festő által foganatba is vett. Nagyobb pontosság és hitelesség végett, több, az országban tudományukról nevezetes férfiakat is megkért, hogy a' korona' és kir. ékességek' szemlélete- és vizsgálatában, azoknak lerajzolása' alkalmával vele együtt személyesen megjelennének. És csakugyan Schönvisner István a' hires régiség-buvár, Schwartner Márton diplomatica' tanitója, mind-ketten a' pesti kir. egyetemnek tagjai; továbbá Szombat József, a' sárospataki collegiumban az egyházi történet' tanitója, a' korona' és kir. ékszerek' rajzolása' alkalmával Kollerrel egyetemben a' hely' szinén megjelentek. Sőt e' tudós férfiu, a' koronán létező némelly jegyek' bővebb fölvilágositása végett, Stratimirovich István karloviczi g. n. e. érseket, valamint Popovich Dénes budai püspököt is különösen megkereste; a' lerajzolás után pedig Beöthy Imrét, a' főmélt. hétszemélyü tábla' ülnökét, kérte meg a' rajznak az eredetivel leendő összehasonlitása, 's egybevetése végett. És valljon mi lett mindezen vizsgálatnak eredménye? Az-e, hogy sz. koronánk, mint Hetényi ur állitja, csalhatatlanul görög mü? Nem, épen nem; sőt ellenkező! Az lett az eredmény, hogy a' korona tagadhatlanul kettőből, és pedig különböző időben levén összeforrasztva, az egyik, tulajdonkép a' bel-korona, legkisebb görög munkára vagy származásra sem mutat: „Corona Latina, seu ea Diadematis hodierni pars, cujus Inscriptiones omnes Latinae sunt ... nihil continet, quod originis esse Graecae recte statui possit [9])." Mit mond már most erre H. ur; és a' fön elszámlált nagy tekintélyü 's tudományu férfiak, mint a' koronát figyelemmel vizsgáló szemtanuk' ellenében, mit nyom „csalhatatlanul görög mü" állitása? Csakugyan nem ártott volna e' kérdés körül kevessé komolyabban vizsgálódva körültekinteni, mielőtt ezen, eldöntőleg kimondott állitását leirta volna. De talán majd még reá jövünk, hogy H. ur' abbeli állitásának ereje is, miszerint koronánkon „a' pápai diszjelek nincsenek," a' közelebbi vizsgálódás' próbatüzét ki nem állva, szépen elpárolog, és bármint töprenkedjék, jelen kettős koronánk' egyike mind a' munkát, mind a' rajta létező jegyeket tekintve, romai eredetüvé leszen, és igy, magyar ősegyházunk körül tett állitása' istápjától, ezen oldalról is egészen megfosztva leend.

[9]) Koller. De s. Corona. p. 3. A' 6 ik lapon pedig ezek állanak: „Coronas Latinam et Graecam, sicut originis diversae sunt, ita dum illam et hanc suus conficeret Artifex, alterum, quid, quove consilio moliretur alter, haud fuisse conscium, neque singulos unius coronae partes singulas, verum utrumque unam coronam perfectam elaborasse; minime vero omnium ambos in id conspirasse, ut utraque corona, Latina et Graeca, coiret aliquando in unam, et conjuncta Diadema Ungariae Regium efficeret: adeo nulla est inter Latinam et Graecam ... consensio, ut una potius alteri officiat, neque nisi, quod Graeca aperta est et laxior, Latina clausa et angustior, ac propterea in Graecam inseri potest, utraque in eam, quae subinde secuta est, unionem efficiendam, non quidem destinato, sed sorte, apta fuisse intelligatur." Itt egyszersmind megjegyezni kivánjuk, hogy a' görög alaku koronát, mellyel a' belső deák alaku korona összeillesztetett, történetiróink Ducas Mihály bizanczi császártól I. Geiza királyhoz, sz. László bátyjához küldött ajándéknak tartják; 's ez a' történettel összhangzik. Hazai irónk Thuróczi Bizanczból Geizához érkezett kir. ajándokokról emlékezik. (Chron. P. I. c. 50. 51.) Erre mutat a' nagyszombati régi magyar codex is: „Halwán kedeeg Gheregh orzagbely Chazaar, hogy Gyeyssa herczeg Isten feeló ember vona, és kegyelmes, kówetóketh kyde hozayaa lewellel, erek bekeseegnek. És baratsagnak zerzeeseerth;" 'stb., (tudnillik Geizának Nándorfejérvárnál a' bizanczi udvar mellett tett dicső érdemei' következtében.) Tud. tár. 1834. I. K. 228. l. Ezen görög alaku koronát még Geiza, vagy sz. László illesztette össze a' belső, deák alaku koronával, minthogy az előbbi királyok csupán amavval, sz. László pedig már ezen kettős koronával koronáztatott meg.

Különös sajátsága az némelly prot. történetiróknak, hogy a' mi csak legkisebb fényt áraszt is Romára 's a' kath. egyház' látható fejére, ésazt ketségbe lehet vonni, (van-e pedig dolog, a' mit nem lehetne?) fölhordva a' legkisebb valószinüséget, kétségbe vonni el nem mulasztják; hogy illykép ékeit, mellyeket az ezredes évek pazar kézzel tüzdeltek reá, letépve, 's eltulajdonitva, vagy egész a' tulságig másokra ruházva, fényét elhalványitsák, érdemét csökkentsék [10]); és ha a' mellékállitásokban magok közt meghasonlanak is, mint például koronánk' származtatási esetében Detsi, Veszprémi, Buday E'saiás, és Hetényi, de végre azon pontnál, hogy az nem Romából, 's nem is a' pápától (azaz: akár honnét és kitől, csak onnét nem és attól) származott, összejőnek; csakhogy okaik, szánakodást gerjesztőleg gyöngék. Hetényi ur azt mondá: hogy biboros Constantin küldé, és láttuk, hogy a' két fejedelem életkora meg nem egyezvén, az még csak nem is küldheté; azt mondá: hogy „csalhatatlanul görög mü, és a' vizsgálatból kitetszett, hogy nem az. Buday E'saiás az emlitettekkel vitatja, hogy nem sz. Istvánnak, 's nem is a' pápától, hanem Bizanczból I. Geiza királynak, sz. László bátyjának küldetett az egész korona, mert, ugymond, „hogyhogy lehetne már hinni, hogy Sylvester arra a' koronára, mellyet sz. Istvánnak küldött ... a' Görög szenteknek képeit festette, és azoknak neveit metszettette volna inkább, mint a' sz. Péterét, sz. Pálét, a' kiket a' Romai Ekklésia főképpen tisztel." És ezek még „Magyarország historiája" czimü könyvének harmadik kiadásában is, a' fölhoztam szavakkal irva vannak [11]). De mivel H. ur, és az emlitett irók, az e' kérdést tiszta fényben előállitó munkát olvasni, vagy megtekinteni fölöslegesnek tartották, és a' mult századbeli Schwartznak állitásaitól, ki e' kérdést ellenkező irányban első pendité meg, jónak látták egy tapottat el nem térni, (noha már Fessler is ugy nyilatkozott Schwartz' okairól, miszerint ohajtandó, hogy azokra többé senki ne is támaszkodjék) és folyton állitják, hogy koronánk Romából azért sem kerülhetett, mert csalhatatlanul görög mü, és ha Romából a' pápától származott volna, nem görög szentek, hanem sz. Péter és sz. Pál' képe és neve volnának reá metszve; — lássuk tovább is, és világosabban, ugy vannak-e ezek?

Hazánk' koronája a' fön elszámlált nagy tekintélyü 's tudományu férfiak' vizsgálata és itélete szerint, tagadhatlanul kettőből van egygyé alakitva; ezt mind a' munka, mind az anyag, mind a' rajta létező irás bizonyitja. A' belső korona, mellyet a' nagyobb 's nyilt görög korona övez, melly később illesztetett hozzá, fölülről tekintve, — mint ezt, ugyanez alkalommal levett pontos rajz mutatja — a' kettős kereszt alatt, az ur Jézus Krisztust királyi széken ülve mutatja. Jobb részről szemlélhető a' nap, bal részről pedig a' hold. Krisztus' lábainál van sz. János ap. és evang.' képe, illy fölirással: Θ SCS IOhSΘ; sz. János alatt, sz. Bertalan apostol: ΛRTHOLO. — A' homlokzat' ellenében van sz. Jakab ap.: SCS IΛCOBVS; alatta pedig sz. Tamás ap. igy: SCS LHOMΛS. — Üdvözitőnk' jobbján, vagyis a' napfelüli részén van sz. Péter ap.: SCS PETRVS; sz. Péter alatt: sz. András ap.: SCS ΛNDREΛS. — Üdvözitőnk' képének bal, vagyis a' hold felüli részén van sz. Pál ap.: SCS PΛVLϒS; sz. Pál alatt sz. Fülöp ap.: SCS PHILIPVS. — Sz. Bertalan, sz. Tamás, sz. András, és sz. Fülöp apostoloknak, mivel a' belső deák koronát a' külső nagyobb görög korona átövezi, és az ennek mélyébe sülyed, csak fejük, vagy homlokuk látható, a' többi részeket, valamint a' még négy apostol' képét, irással együtt a' kül-korona szem előtt elfödve tartja, minthogy a' belső korona a' királyi homlokot övező arany lemezig lenyulik. Sz. János, sz. Jakab, és sz. Pál apostolok' kezében kereszt és összehajtott iromány látható; sz. Péter pedig, kinek képe nagyobb figyelemmel 's gonddal van munkálva, 's a' fej körüli sugarak által kitünőleg megkülönböztetve, jobb kezében kulcsot, baljában pedig összehajtott irományt tartva ábrázoltatik, mellyét pedig két kisebb kereszt, vagy csillag diszesiti. — Már most bátran kérdezhetjük ismét: nem tulzó volt-e H. ur' amaz állitása, hogy koronánk Romából azért sem „kerülhetett" mert az csalhatatlanul görög mü, 's rajta a' pápai diszjelek nincsenek? — Sz. Péter és sz. Pál, és a' kulcsok nem pápai diszjelek-e? és ezek nin-

[10]) De némellyek még egyes kath. jeles férfiak 's irók' érdemeit is, a' tulság' legmagasb fokáig kétségbe vonni, vagy el is tulajdonitni szeretik. Hinni akarjuk: hogy talán csupa szeszélyből 's elmefuttatás végett. Közelebb olvasók, hogy egy német prot. iró, látva a' nagy figyelmet és általános tetszést, mellyben a' Krisztus' követéséről irt jeles munka világszerte részesül, és hogy csaknem minden ismeretesb nyelvre lefordittatott, gondolá magában, jó volna iróját protestánssá tenni; (épen, mint kik sz. Istvánt protestánssá akarják tenni) de midőn a' munka iratott, még a' protestantismus nem volt. Mit cselekszik tehát? Azt mondja, hogy azon könyvek' irója, a' protestantismus' egyik kengyelfutója volt, és ezt nyilvános lapokban vitatta. (L. Die vier Bücher von der Nachfolge Christi. Häglsperger. Regensburg, 1843. S. VII.) Csakhogy többek közt, mit teend a' negyedik könyvvel?

[11]) Buday E'saiás. Magyarország historiája. I. köt. 1833. 92. l.

csenek-e a' koronán? — Milly alaposság 's történeti hü előadás! Pedig ebben még H. védokot is keresett ős-egyházunkról létrehozott állitása' gyámolitására! De el lehet gondolni, milly erős épületnek kell annak lenni, mellynek támasztékai illyenek! Azért sokkal tanácsosb lett volna inkább a' történetirók' nyomán indulni, 's az egész dolgot, nem romai, nem is hierarchiai, hanem csupán historiai szempontból tekinteni, és a' számos bizonyitványok után elismerni, hogy Sylvester pápa sz. Istvánnak koronát csakugyan küldött, mint alaptalan „historiai uj nézet"-ében kimondani, hogy az Rómából még csak nem is „kerülhetett." — Hát Buday E'saiásnak, és az ő nyomán járó történetbuvároknak (?) mit nyom amaz állitása, hogy ha Sylvester pápa küldötte volna sz. Istvánnak a' koronát, ugy nem görög szentek' hanem sz. Péter és sz. Pál apostolok' neveit 's képeit metszette volna reá! — Illy szembekötősdit az olvasó-közönséggel játszani csakugyan nem szép. És ha már illy, minden alap nélküli, sőt történet-elleni állitások nyilvános lapokban, 's háromszor sajtó alól kikerült munkában is helyet foglalhatnak, hiszszük, hogy mi ezek' irányában sem alapnélküli állitást nem hoznánk föl, sem történet ellen nem vétenénk, ha mondanók, hogy: ha koronánk minden sérelem nélkül különválasztva vizsgáltathatnék, a' többi négy apostol' képei 's aláirásaival együtt, latium' nyelvén még illy értelmü szavak is föllelendők volnának: Sylvester pápa Istvánnak a' magyarok királyának, melly szavak a' királyi homlokot övező arany lemezt szépen betölthetik. Pauer János.

EGYHÁZI TUDÓSITÁSOK.

Magyarhon.

(Iskolaügy és jótékonyság.) Negyed, január' 4-én. Ő méltósága Palugyay Imre nyitrai püspök ur, ns Nyitra vármegyében kebelezett Negyed helysége' lakosait a' jótetemények' egyik legnagyobbikával, tudnillik igen czélszerüen épitett, tágas iskolaházzal ajándékozá meg. A' rövid idő (két hónap) alatt fölállitott, 's legalább is háromezer forintba került csinos épület, nemcsak a' rendes iskolamesternek kényelmes lakást nyujt, két szoba- 's kamarával 'stb., de a' segédtanitónak is egy külön szobát; melly közjóra czélozó, 's azt a' népnek czélirányos nevelése által tetemesen előmozditó nevezetes áldozataért, ő méltóságának helybeli jobbágyai a' legméltóbb hála' érzelmeivel lévén eltelve, alulirt mind saját, mind pedig hivei' nevében, ő méltósága iránt ezennel legnagyobb háladatosságát 's hódoló köszönetét nyilványitja.

Pongrácz Ágoston, plebános.

(Megtérés.) Pesten jan. 14-én, mint Jézus' sz. nevének ünnepén ment végbe egy ujmegtért, előbb ref. vallásu, 's pesti származásu leányzónak, Kollár Josephának ünnepélyes hitletétele a' servita atyák' templomában. A' tömérdek nép' jelenlétében nagymise alatt történt ünnepélyes cselekvény mély hatást tön a' jelenvoltakra. A' csupán belmeggyőződését, a' kath. templomokban tartott katecheticai oktatások' alkalmával (mellyeken ollykor megjelent) szerzettet követő, 's régen táplált ohajtását teljesitő leányzó' hitvallását t. Fiszter Máté atya fogadá el, t. Sárosy József választott polgár és Neubauer Ferencz urak' mint tanuk' jelenlétében. Az ég' áldása, 's erősitő malasztja vezérelje az uj hivet az igaz hit' 's ezzel párosult istenesség' boldogitó ösvényén. —r.

(Névkönyv.) A' részint tanitás-, részint lelkipásztorkodással foglalkozó cisterczi rendnek folyó 1844-dik évre megjelent névkönyve szerint, főt. Villax Ferdinand, zircz- pilis- és pásztói apát urnak kormányzása alatt, a' rend összesen 71 tagot számlál; 's a' pécsi püspöki lyceum, az egri, fejérvári, 's pécsi királyi gymnasiumok a' rend' vezérlete alatt állván, a' tanuló ifjuság' tudományos kiképzésével 26 egyén foglalkozik; lelkipásztorkodással pedig a' székesfejérvári 's veszprémi püspöki megyékben kebelezett tizenkét plebániában 16,326 hiv fölött 12 egyén; a' rend' ügyeinek kezelését 13 tag vezeti; növendéket pedig 11-et számlál. A' kis, 16 lapra terjedő névkönyv' belbecsét tudományos és statistikai tekintetben nem kevessé emélné, ha emez ős, és a' magyar anyaszentegyház' első századaiban már magának fényes polczot kivivott rendnek rövid történetét, valamint a' most vezérlete alatt létező iskolákban a' tanuló ifjuság' számát is az olvasó följegyezve láthatná. P.

Németország.

Bonn. A' rajnamelléki porosz tartományokra nézve sok tekintetben nevezetes 1843-diki év egy ujon föléleszteti theologiai vitával fejezteték be, 's azzal kezdeték meg a' jelen esztendő is. Volt már emlités téve Achterfeld és Braun hermes-párti tanitók' nyilatkozatáról, melylyet az általuk szerkezett folyóiratba igtattak, 's mellyben azt erősiték, mintha tőlök Hermes' személyének, nem pedig tanainak kárhoztatása kivántatott volna; (l. Rel. és Nev. 1843. II. 416.) mellynek azonban tüstént több tekintélyes férfiak ellenemondtak, mint igaztalan és sértő állitásnak. *) Miután Achterfeld' eme' vakmerő vádjának

*) Alig, hogy a' bonni ‚Zeitschrift' Achterfeld és Braun tanárok' nyilatkozatát közlé, a' kölni hirlap' dec. 22-dik számában következő ellennyilatkozat jelent meg: „Dr. Achterfeld és dr. Braun professoroknak a' bonni folyó irat' (Zeitschrift f. ‚Phil. u. kath. Theol.') utolsó füzetében foglalt nyilatkozatát illetőleg, az abból könnyen vonható következtetések' megelőzésére, ezennel nyilvánosan kijelentjük, mikép tőlünk soha azon vallomás, miszerint „Hermes György rossz embert volt volna" nem kivántatott, s hogy efféle vallomást nem is tettünk soha; sőt inkább, a' tőlünk kivánt nyilatkozat, mellyben az iratai fölött hozott